

CONSTANTIN MEUNIER

MUSEUM

Davy Depelchin

Francisca Vandepitte

HET VROEGE WERK

Op enkele uitzonderingen na, schildert en tekent Constantin Meunier tussen 1854 en 1870 vooral religieuze werken. Daarnaast legt hij zich toe op genrescènes van katholieke devotie: stille scènes van gebed, liefdadigheid en het monastieke leven. Deze weinig bestudeerde eerste periode van het oeuvre is te beschouwen als de geestelijke voedingsbodem voor de sociaalrealistische en heroïsche taferelen van arbeiders en mijnwerkers waaraan hij zijn beroemdheid dankt. Zowel vanuit thematisch als stilistisch oogpunt herkent men onmiskenbaar de invloed van Charles De Groux. [Afb. 3-0] Als een van de allereersten had hij de ellendige leefomstandigheden van het stadsproletariaat en de boerenbevolking in zijn kunst getoond en aangeklaagd. Naar zijn voorbeeld schildert Meunier ingetogen genrescènes van het gewone volk devoot op zoek naar bescherming en soelaas. Ellende en lijden zijn alomtegenwoordig, maar het geloof biedt troost en de berusting overheerst. In de *Jonge meisjes in de kerk* (ca. 1854) [Afb. 3-1] herkennen we niet alleen de ingetogenheid maar ook ruimteopbouw, compositieschema én de anekdotische details – het bedevaartvaantje van de kleuter – uit de realistische kunst van zijn mentor.

[Afb. 3-0]
Charles De Groux
De bank van de armen 1854
Olieverf op doek
137 × 102 cm
Inv. 4843

Van bij de aanvang van zijn carrière, maar vooral tussen 1870 en 1880, schildert Constantin Meunier burgerlijke genrescènes en kinderportretten, meestal op klein formaat. Vandaag genieten deze werkjes nauwelijks nog bekendheid, aangezien men er de hand van latere kunstenaar van de industriearbeid met veel moeite in herkent. Deze voorstellingen van salons en interieurs, dames in het park of ondeugende kinderen bieden bekoorlijke stukjes schilderkunst die uiterst geschikt zijn voor de bloeiende negentiende-eeuwse kunstmarkt. *De kleine appeldieven* (s.d.) [Afb. 3-2] en *De oude kast en het kind* (s.d.) [Afb. 3-3] tonen levendige burgerlijke scènes van een onbezorgde kindertijd, in de geest van het werk van Jan (1834-1896) en Frans Verhas (1832-1894). In de jaren tussen 1863 en 1871 is Meunier vader geworden van vijf kinderen. Jonge modellen en enige vrolijke drukte in huis hebben het hem in deze periode zeker niet ontbroken, maar een bron van inspiratie geleverd. Uit deze charmante tafereeltjes spreekt evenwel zijn vast voornemen om een cliënteel uit te bouwen. Daartoe knoopt hij ook aan bij andere bekende formules die hun commercieel succes reeds hebben bewezen. Hij brengt het streefdoel van de Société Libre des Beaux-Arts in de praktijk door moderne onderwerpen te kiezen en de natuur vrij bestuderen.

Het bezoek (ca. 1870-1875) [Afb. 3-4] toont een elegant geklede dame met haar hazewind in een burgerlijk interieur, met op de voorgrond een Lodewijk XVI-stoel waarover een oosters kleed is gedrapeerd. Zowel de mise-en-scène met de net niet geopende deur, het onbepaalde moment van de actie als de

[Afb. 3-3]
De oude kast en het kind
 Olieverf op hout
 38 × 24 cm
 Inv. 10000 / 714

[Afb. 3-5]
 Alfred Stevens
Herfstbloemen [1867]
 Olieverf op doek
 74,5 × 55 cm

[Afb. 3-2]
De kleine appeldieven
 Olieverf op doek
 47,8 × 57,8 cm
 Inv. 10000 / 237

Afb. 3-3

Afb. 3-5

stoffering met luxueuze objecten en het hondje zijn schatplichtig aan het werk van Alfred Stevens. Vanaf het einde van de jaren 1850 oogstte deze Belgische schilder in Parijs groot succes met soortgelijke mondaine taferelen. [Afb. 3-5] Alfred Stevens was trouwens een oude bekende uit de omgeving van De Groux, met wie hij samen debuteerde in de salon van 1851 te Brussel. Wanneer Constantin Meunier zich vanaf 1870 artistiek moet heroriënteren, grijpt hij terug naar een succesformule die zijn deugdelijkheid al heeft bewezen. Ondanks de treffende gelijkenissen in opzet, blijven de dames in Stevens' interieurs net iets eleganter, de stofuitdrukking van de jurken stralender, de interieurs rijker en de geest indolenter. Niettemin maakt Meunier op schilderkunstig vlak grote vooruitgang. Daar waar de vormen tot de vroege jaren 60 niet altijd even soepel waren gemodelleerd of in een harde synthetische lijn gevat, winnen de fijne materiaalsuggestie, de integratie van de figuren in de ruimte, het subtiele coloriet en de vrije schilderkunstige toets in de loop der jaren aan kwaliteit.

Afb. 3-2

[Afb. 6-2]

De maaier [1890]

Olieverf op doek

70,8 × 54,5 cm

Inv. 10000 / 203

[Afb. 6-3]

*Juni of Rustende**maaier* 1890

Gips

249,9 × 88,3 × 86,1 cm

Inv. 10000 / 119

Afb. 6-2

voorhoofd. Naar gelang de lichtinval kan men op de sommige bronzen uitvoeringen van het stuk het transpireren zelfs haast waarnemen. Lichtreflecties op de torso roepen immers een huid op die glanst van het zweet. De keuze voor het materiaal versterkt in dat geval het effect. In 1897 wordt een monumentale versie van dit beeld in de Brusselse Kruidtuin geplaatst. Het wordt ingepast in een ambitieus sculpturaal programma dat in het najaar van 1892 door de directeur van de Administratie voor de Schone Kunsten, Jean Rousseau (1829-1891), is gelanceerd. Samen met Charles Van der Stappen draagt Meunier de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit project. Beiden leveren de ontwerpen voor de tweeënvijftig bronzen sculpturen die vervolgens door collega's van hen zullen worden uitgewerkt. De onderwerpen zijn bucolisch van aard, ontleen hun iconografie aan de fauna en flora, of verbeelden de seizoenen op allegorische wijze. Constantin Meuniers *Juni* komt in die context tot stand. Bij het plaatsen van het beeld wordt de bronzen versie van *De maaier*, die buiten dit project om al sinds 1892 in de Kruidtuin aanwezig is, naar het Jubelpark overgeheveld.

Een ander ontwerp dat een onderdeel vormt van het Kruidtuinensemble is *Een zaaier* (1893-96) [Afb. 6-4]. Het stelt een man voor die al stappend een akker afgaat terwijl hij met zijn linkerhand een zaaikleed ophoudt en met de rechter het zaaigoed verspreidt. Ook hier weer hebben we te maken met een landbewerker die gedecideerd is en kracht uitstraalt. Het realisme van het onderwerp wordt gecombineerd met een idealisering van 's mans gelaatstrekken. De zaaier heeft net als het personage in *De maaier* veel weg van een atleet. De boerenstiel, en in het bijzonder het labeur van zij die het land bewerken, wordt op die manier opgewaardeerd, ja zelfs geprezen. Het zijn ontwerpen zoals *Een zaaier*, maar bijvoorbeeld ook *De schovenbinder* (1898) [Afb. 6-5] die nog bij leven van Meunier worden uitgebracht als statuettes. De reikwijdte van de moderne beeldhouwkunst overstijgt daarmee de publieke en museale ruimte en kan rechtstreeks ingang vinden bij particulieren. De kostprijs van zo een bronzen editie en de sociale realiteit in de late negentiende eeuw, impliceren wel dat het collectioneurs uit de gegoede burgerij waren die zich dergelijke aankopen konden veroorloven. Ook al waren zij progressief en mogelijk zelfs de socialistische zaak genegen, ze behoorden tot de elite. Voor de landbewerker zelf waren bestedingen voor 'woondecoratie' niet weggelegd.

Afb. 6-5

[Afb. 7-2]
Een zaaier 1895
Brons
57,2 × 23,5 × 24,8 cm
Inv. 10000 / 106

[Afb. 6-5]
De schovenbinder 1898
Brons
61,6 × 22,1 × 26,8 cm
Inv. 10000 / 104

Afb. 6-4